

ПРОВІДНІ ІДЕЇ РОДИННОЇ ПЕДАГОГІКИ У КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

Сім'я – первинне середовище, у якому дитина опановує культуру, моральні правила й норми суспільної поведінки, навички індивідуальної та колективної діяльності, пізнає соціальні цінності й виробляє власні. Спосіб життя родини і характер спілкування з дитиною є визначальним щодо формування у неї перших звичок, від яких значної мірою залежатиме формування її як особистості. Саме родина, долучаючи дитину до моральних, ідейних і культурних цінностей суспільства, є одним із найважливіших чинників соціалізації особистості. Про це свідчать численні наукові доробки педагогів-класиків (А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович), вітчизняних науковців (О. Безпалько, К. Девченко, С. Харченко тощо).

Коріння української родини сягає в сиву давнину. Адже сім'я з її побутом, тобто загальним укладом життя, сукупністю виховних звичаїв і традицій, складалася упродовж багатьох століть і зміцнювалася в ході історичного розвитку людства. Найбільш характерною та звичною для українського етносу є велика сім'я, що як і будь-яка інша звалася родом. Також історично сім'ю розглядали як ідеал народної педагогіки. На засадах взаємної поваги, кохання, духовної спільності, трудового співробітництва та взаємодопомоги виховували та навчали дітей у сім'ї. Ці погляди пройняті ідеалами гуманізму. Поділяємо думку науковці, які розглядають сім'ю як – первинне середовище, суспільство в мініатюрі, від цілісності якого залежить безпека всього великого людського суспільства [2].

Аналіз сучасної літератури з проблеми дослідження [1; 2] дає підстави стверджувати, що українська родина нині перебуває в кризовому стані. Це викликано психологічною напругою, збільшенням кількості стресових ситуацій, відмовою від узвичаєних цінностей і появою нових, важкою соціально-економічною ситуацією в країні, тощо. Ці негативні чинники спричиняють зростання агресії і насильства. Такі деструктивні явища в життєдіяльності сучасної сім'ї, що становлять небезпеку для життя й здоров'я учнів, зумовлені передусім відверненням від проблем гуманізації взаємин батьків і дітей.

Сучасним батькам варто пам'ятати про певні постулати: дорослі завжди повинні уважно вивчати інтереси дітей, намагатися дивитися на навколишній світ їх очима; діти завжди прагнуть швидше стати дорослими; дитина має право на дитинство; іграшки для дитини – майже живі друзі, граючись вона моделює ситуації, які, можливо, переживатиме в житті; дитяча свідомість недосвідчена, тому потрібно навчити дитину аналізувати своє почуття. Цікавими для нашого дослідження є погляди А. Гончара, який виділяє типові моделі сучасної сім'ї:

1. Сім'я-фортеця, «замкнута сім'я» – майбутнє таких сімей, побудоване на романтичних уявленнях, не передбачає нічого втішного.

2. «Дуб з плющем» – один із подружжя – «дуб», тобто опора для іншого, володар життя; інший – подібно до плюща, обвивається навколо «дуба», знаходячи в ньому опору й перекладаючи на його плечі весь тягар.

3. «Шлюб борців» – тут починається боротьба за головування в сім'ї. Кожна дрібниця – конфлікт, долання опору іншого здійснюється без дотримання комунікації.

4. «Незалежні» – кожен із подружжя береже свою право на власну свободу. Кожен любить говорити про свою прогресивність, відсутність забобонів, про нову мораль.

5. Шлюб соратників, синкретична сім'я – тут намагання допомогти в розвитку особистості один одному. Вони кохають один одного, але не тим коханням, що вимагає повної монополії на почуття й помисли одного з подружжя, а коханням тверезим, зрячим, більш довговічним [3].

Опрацювавши статистичні дані, провівши власні спостереження, ми прийшли до висновку, що більшість сучасних українських сімей відноситься до моделі «синкретичної сім'ї». Варто зазначити, що ідеалом для нашого народу завжди була повна сім'я. Гендерні взаємини, правові норми гендерної рівності, соціальні аспекти статі і пов'язані з ним культурні традиції також впливають на культуру взаємин батьків і дітей у сучасній сім'ї. В результаті проходження педагогічної практики, ми провели опитування батьків навчальних закладів м. Мукачева, які засвідчили, що більшість їх (92%) згодні з тим, що і жінки, і чоловіки мають брати однакову участь у вихованні дітей та вирішенні сімейних питань.

Ідеал української сім'ї витримав іспит історії, він найбільш відповідає психології народу, його призначенню та відображений у народній творчості, творах мистецтва і літератури. Педагогічна культура сім'ї містить і такі характерні ознаки навчальної та виховної діяльності батьків, як рівень їх інтелектуального й духовного розвитку, глибину знань та обізнаності в різних сферах людської діяльності, конкретні педагогічні вміння, найважливішим з яких є спілкування. Варто зазначити, що у виділенні ідеалу сім'ї особливе значення набувають сьогодні дотримання важливих дат родинного календаря та виготовлення власних родинних атрибутів. У вихованні дітей здавна були також притаманні взаємоповага батьків і дітей та інших членів сім'ї, шанобливе ставлення до старших, сиріт, вдів, хворих і немічних, дотримання кращих традицій і звичаїв, працьовитість і здруженість, висока духовність, громадянські почуття та дії.

Отже, у нових умовах суспільного, освітнього й технічного розвитку не можна покладатися тільки на стару систему підготовки батьків до виховання дітей, якою б привабливою і романтичною з висоти ХХІ ст. вона не видавалась.

Список використаних джерел

1. Бруяка Г. Відповідальність батьківства [Текст]: вимоги до батьків у процесі виховання дитини / Г. Бруяка // Завуч. – 2017. – № 21. – С. 23 – 34.
2. Гончар А. Взаємини у сучасній сім'ї [Текст]: гуманізація батьківсько-дитячих взаємин / А. Гончар // Шкільний світ. – 2019. – №1. – С.13 – 17.
3. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. / М. Г. Стельмахович. – К.: Рад. шк., 1985. – 312 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>